

det, at man ene og alene ad Dverenskomsstiens Bei kan naae det Maal, hvortil man stræber.

Skal imidlertid en Dverenskomsft opnaaes, da mener jeg, at Sagen stiller sig heelt anderledes, og, overveier jeg det gjorte Forflag, da forekommer det mig klart, at der fra Fæstebondestandens Side neppe kan indvendes Noget imod det. Det giver Fæstebonden store Rettigheder samtidsigt med, at det ikke paalægger ham nogen som helst Forpligtelse; det giver de nuværende Besiddere af Fæstestederne Sikkerhed for at beholde deres Fæstesteder i deres Familie, og det paa billige Vilkaar, og, skjøndt dette er Noget, som i Praxis er iagttaget af de allerfleste, ja, jeg turde næsten sige, af alle Godseiere, saa er det dog intetsteds bestemt ved Lov. Forslaget giver Fæstebondeclassen endvidere Udfigt til, og det en høist sandsynlig Udfigt til, under meget gunstige Vilkaar at kunne erholde deres Fæsteder overladte til Giendom.

Endeel anderledes stiller det sig med Hensyn til Godseierne. Dette Lovforslag berøver dem endeel af de Rettigheder, hvoraf de hidtil have været i utvivlsom Besiddelse, ved ikke alene at paabyde dem, at de under visse Tilfælde skulle sælge, men endyderligere paabyde dem, at de af den Kjøbesum, der indkommer, skulle afgive en vis Dvotabeel. Vistnok kan det for mange Godseiere have noget meget Tiltrækkende, saaledes som Lovforslaget indeholder, at see det nærværende Fæsteforhold saa yderligt styrket og hævdet, at det vil blive meget vanskeligt i en længere Arrække at rokke derved. Men det er ligesaa klart, at, ligesom det kan have noget meget Tiltrækkende for mange Godseiere, saaledes kan det paa den anden Side, for en stor Mængde Godseiere — og deres Tal er ikke saa ganske ringe —, der følge den almindeligt udbredte Anskuelse om Fæstendretningen, at den ikke er nogen Indretning, der fortjener at bibeholdes, og som derfor, imødekommende dette Ønske, have søgt at afskaffe Fæstevæsenet ved frivilligt Salg ad Dverenskomsstiens Bei, ikke kan have noget meget Tiltrækkende. Jeg indrømmer ogsaa gjerne, at den Udfigt, som er opstillet for Godseierne under visse Forhold og Tilfælde at kunne inddrage endeel Bondefjord og benytte den som fri

Hovedgaardstart, for mange af dem kan have noget meget Tiltrækkende; men, jeg vil dog paa den anden Side gjøre opmærksom paa, at, saaledes som denne Tilladelse er filllet, vil den Jord, som paa den Maade af Godseieren er erhvervet, blive saa dyr, at jeg ret vel kan tænke mig, at mange Godseiere ikke ville see sig istand til at gaee ind derpaa og derfor heller ikke ville kunne benytte den saaledes indrømmede Tilladelse. Jeg kan derfor heelt vel tænke mig, at man, fra Godseiernes Side, kunde have en heel Deel at indvende imod dette Forflag.

Uagtet jeg, som jeg allerede tidligere under Forhandlingerne i Udvalget har erklæret, ikke i Almindelighed har nøiagtig Kundskab om den Mening, der gjør sig gjældende iblandt Godseierne, saa er det dog kommet til min Kundskab, fornemmelig efterat Udvalgets Betænkning er kommen til offentlig Kundskab ved de Samtaler, jeg har havt med og i de Breve, som jeg har modtaget fra Godseiere, at de fra deres Side ikke betragte denne Ordning som tilfredsstillende. Det er derfor, og fornemmelig, fordi jeg antager, at denne Godtgjørelse eller den Betaling, som ifølge Forslaget vil blive indrømmet med Hensyn til de solgte Stæder, ikke er den Erstatning, som Grundloven tilstiger, at jeg formener, at man kun ad Dverenskomsstiens Bei vil kunne naae dette Maal; men, idet jeg oftere har henpeget herpaa, paaligger det mig ogsaa her noget nærmere at angive, hvorledes jeg har tænkt mig en saadan Dverenskomsft tilveiebragt.

Jeg erkjender, at denne Sag har sine store Vanskeligheder; Godseierne have nemlig ikke noget Organ, saaledes som f. Ex. Hovedstadens Grossererere i Grossererersocietetet, hvorigjennem de kunne udtale sig. Smidlertid troer jeg dog, at Sagen kunde ordnes, og at der kunde tilveiebringes en saadan Dverenskomsft. Jeg antager nemlig, at Regjeringen her, som overalt, hvor store gjennemgribende Lovarbejder foreligge, vil, forinden den udarbejder et endeligt Forflag, indstille til Hs. Majestæt at udnævne en Commission, og, dersom man da sørgede for, at der i en saadan Commission kom et lige Antal af saadanne Mænd, som kunde antages at ville